

**Pentru o evaluare onestă a cercetării
teologice ortodoxe românești.
Un memoriu adresat Sfântului Sinod**

Între evoluțiile pe care le suferă societatea românească în perioada post-comunistă una dintre cele mai importante privește educația și învățământul. Fără îndoială, ceea ce dorim să transmitem noilor generații exprimă concepțiile noastre despre valorile fundamentale, personale și comunitare. Învățământul teologic ortodox nu face excepție; școlile teologice, de orice nivel, trăiesc și ele frământările redefinirii locului și rolului pe care îl au în Biserică și societate. Nu doar reforma generală a învățământului – în realitate, un șir de schimbări de mereu întrerupte și înlocuite de altele, a căror finalitate nu pare cunoscută de nimeni -, la care iau parte prin integrarea lor în învățământul de stat, ci și transformările de mentalitate și moravuri ale întregii societăți le contrâng să-și reevalueze identitatea, scopurile și mijloacele. Faptul că traversăm o perioadă de criză structurală este o evidență; mai important este să înțelegem oportunitatea acesteia. Orice criză oferă șansele înnoirii, ale reazășării persoanelor și comunităților în condiția de responsabilitate față de vocația împlinirii destinului lor. În acest sens, tribulațiile reformelor naționale și europene constituie bunul prilej pentru ajustările de care, trebuie să recunoaștem, teologia academică ortodoxă are atât de mare nevoie.

Aflat în continuare subordonat autorității bisericesti din punct de vedere teologic, canonic și spiritual, învățământul teologic universitar ortodox a fost încadrat organizatoric, administrativ, tehnic și financiar în învățământul de stat prin *Protocolul de cooperare nr. 9870/30.05.1991 dintre Patriarhia Română și Ministerul Învățământului și Științei*, dispoziție reafirmată de către *Regulamentul Cadru al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română* (Hotărârea Sf. Sinod al BOR din 4-5 iunie 1998). Situată la interfața dintre Biserică și academie conferă facultăților de teologie o misiune de o importanță crucială, dacă ținem cont de prestigiul imens de care se bucură cunoașterea științifică în contemporaneitate. Deși decesul divinității și al cunoașterii duhovnicești au fost nu o dată declarate, noile orizonturi cosmice și antropologice deschise prin dezvoltarea impetuoasă a științei și tehnologiei le regăsesc mereu relevanța. De aceea,

pentru a fi un dascăl capabil să transmită mesajul creștin în limbajul întrebărilor curente ale umanității, teologul universitar trebuie să fie familiar nu doar cu învățătura de credință și practica ei, ci și cu unul sau altul dintre domeniile științei, fie exacte, fie umaniste, iar această familiaritate presupune o muncă asiduă în afara programului didactic. Din păcate, niciunul dintre documentele amintite mai sus, care stabilesc cadrul de funcționare al facultăților de teologie ortodoxă, nu acordă vreo atenție activității de cercetare. Desigur, se presupune că cercetarea teologică se supune aceluiași rigori științifice ca și cercetarea din celelalte domenii academice. Totuși, și diferențele specifice trebuie să-și spună cuvântul. În cele ce urmează, nu va fi vorba de problema tradițională dacă și în ce fel este teologia ortodoxă o știință ca toate celelalte, ci, presupunând că este și așa ceva, cum anume este evaluată cercetarea teologică în cadrul învățământului universitar în momentul de față. Dubla subordonare a facultăților de teologie ortodoxă se dovedește a fi, sub acest aspect, un dezavantaj, fiecare autoritate tutelară preferând să trateze simplist situația de pe graniță; autoritatea laică, fără să recunoască cercetării teologice ortodoxe (nici celorlalte teologii confesionale) identitatea proprie; autoritatea bisericească, fără să se preocupe mai îndeaproape de această cercetare. Locul de confluență al raționalității critice cu critica raționalității pare uneori țara nimănui. Iată cum stau lucrurile:

După cum se știe, în perioada 2007-2013 Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS) și Unitatea Executivă de Finanțare a Învățământului Superior și a Cercetării Științifice Universitare (UEFISCSU) desfășoară *Proiectul Strategic Național „Doctoratul în școli de Excelență – Evaluarea calității cercetării în universități și creșterea vizibilității prin publicare științifică”*, al cărui obiectiv este „clasificarea pe domenii de specialitate a universităților românești după performanțele de cercetare științifică în vederea perfecționării modului de alocare a resurselor financiare și a creșterii capacității competiționale a acestora la nivel național și internațional.” În acest scop, între mai 2010 și martie 2011, are loc „Exercițiului Național de Evaluare a Cercetării” (ENEC) în universitățile românești.¹

¹ Proiectul Strategic Național „Doctoratul în școli de Excelență - Evaluarea calității cercetării în universități și creșterea vizibilității prin publicare științifică” (informații detaliate, pe site-ul www.ecs-univ.ro) face parte, alături de alte cinci programe, dintr-un grup de politici vizând restructurarea sistemului universitar românesc, în ambele dimensiuni, didactică și de cercetare, în spiritul paradigmei antreprenoriale, bazate pe competitivitate, eficiență economică și transparență administrativă, considerată definitorie pentru așa numita „societate a cunoașterii” (v. www.forhe.ro). În același timp, se desfășoară și alte programe naționale dedicate dezvoltării cercetării științifice, cum sunt programele de finanțare oferite de CNCSIS, ANCS (Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică) și POSDRU (Programul Operational Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane), Axa prioritară 1.5 „Programe doctorale și post-doctorale în sprijinul cercetării” (www.fseromania.ro).

În acest context, colectivul cadrelor didactice al Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu a considerat necesar să adreseze Sfântului Sinod un memoriu privind o serie de abordări defavorabile la care este supusă cercetarea în domeniul Teologie Ortodoxă în cadrul acestor programe naționale. Pe scurt, în memoriu sunt identificate două probleme majore:

1. În momentul de față, cercetarea teologică ortodoxă este evaluată de către diversele organisme ale autorității laice prin criterii specifice altor domenii de cercetare, care îi sunt impuse arbitrar și inadecvat; mai precis, e vorba de ponderea dominantă pe care o are în toate criteriologiile actuale publicarea în revistele indexate în platforma de informații și analiză bibliometrică *ISI-Web of Science* a corporației Thomson Reuters (așa numita indexare/cotare *ISI*), (iar pentru domeniul umanist, și publicarea în baza de date *European Reference Index for Humanities* elaborată sub egida European Science Foundation). Nici una dintre acestea nu este însă reprezentativă pentru cercetarea academică ortodoxă internațională, așa cum dovedește memoriul alăturat.

2. Cercetarea teologică ortodoxă este puternic defavorizată prin criteriile care reflectă finanțarea cercetării (granturi); la ora actuală, întreg domeniul Teologie este foarte slab reprezentat în programele de finanțare a cercetării pe plan european sau național; de asemenea, nu există un program sistematic de finanțare a cercetării teologice din partea Bisericii Ortodoxe Române. Mai grav, domeniul Teologie este exclus din cel mai important program național de finanțare din fonduri structurale europene, POSDRU.²

Ținând cont de această situație, descrisă pe larg în memoriul prezentat, se impune ca Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, prin comisia pentru învățământ a Sf. Sinod și colaborarea facultăților de teologie ortodoxă, beneficiind și de concursul specialiștilor CNCSIS, să întreprindă o necesară clarificare a situației specifice a evaluării cercetării teologice în cadrul învățământului superior românesc, printr-un demers propriu de definire a acesteia în condițiile academice actuale.

O modalitate concretă și credibilă de rezolvare a problemelor semnalate poate fi adoptarea pentru domeniul Teologiei Ortodoxe a structurii indicatorilor de performanță din documentul „Propuneri privind criteriile pentru evaluarea cercetării științifice în disciplinele umaniste” elaborat de către Grupul de lucru pentru științele umaniste al asociației române a oamenilor de știință „Ad Astra” și adaptarea lor în conformitate cu specificul cercetării teologice.³

² Cf. Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, *Ghidul solicitantului*, Februarie 2008, p. 12, situație confirmată de Ordinele MECI nr. 3328/04.03.2009 și nr. 3853/17.05.2010.

³ Textul poate fi consultat la http://docs.ad-astra.ro/Propuneri_stiinte_umaniste_Ad-Astra_22-02-2010.pdf. Asociația „Ad Astra” se definește drept un „proiect online pentru comunitatea

Conf. Dr. Sebastian Moldovan

Menționăm că inițiativa vine, de asemenea, în întâplinirea Ordinului MECI nr. 6172/17.12.2009, privind transparența decizională referitoare la acordarea titlurilor științifice și didactice, conform căruia „comisiile de specialitate ale CNATDCU (Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare) vor elabora criteriile și vor stabili baze de date internaționale reprezentative pentru fiecare domeniu specific...” (art. 1).

Considerăm că pentru ca o hotărâre a Sfântului Sinod în sensul solicitat de acest memoriu să aibă consecințe legale este oportună recunoașterea sa printr-o anexă la Protocolul de cooperare dintre Patriarhia Română și Ministerul Educației privitor la includerea învățământului teologic ortodox în cel de stat.

Prezentăm, în continuare, conținutul acestui memoriu, înaintat Arhiepiscopiei Sibiului și, prin aceasta, Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe, în iulie 2010.

Conf. Dr. Sebastian Moldovan

științifică românească” ce urmărește „sprijinirea și promovarea cercetării științifice și facilitarea comunicării între cercetătorii români din întreaga lume” (www.ad-astra.ro). Este de așteptat ca problema ardentă ridicată aici să se afle în centrul dezbaterilor celui de-al IV-lea Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română, programat pentru 27-28 septembrie la București, care are ca generic tocmai „Cercetarea teologică astăzi”.